

ST·OLAV

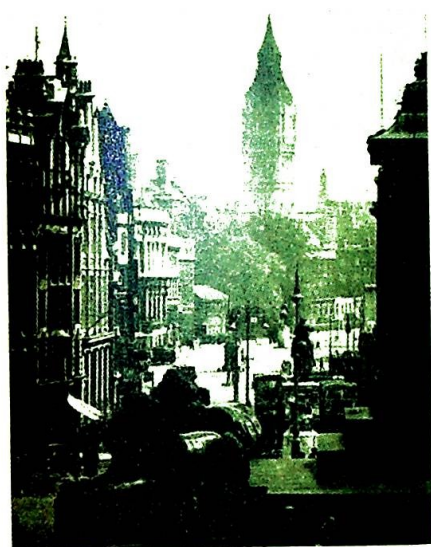
K A T O L S K T I D S S K R I F T

NR. 8

88. ÅRGANG

1. MAI

1976

Bomber
og
katolikker

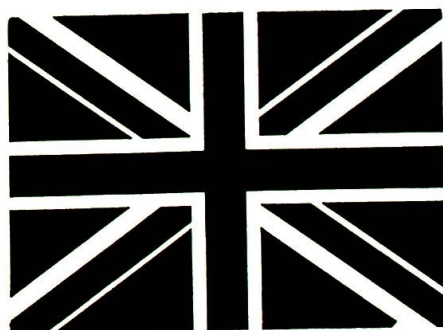
London-brev,

side 122

Ung
bergenser
preste
viet

side 125

En katolsk mening om saken

BOMBER OG KA

LONDON — Katolikkene i England stilles sannelig ansikt til ansikt med hovedproblemer som vold og terror på en annen måte enn mange av oss andre. De må leve med det dystre faktum at bombene ofte plasseres, i Nord-Irland og i London, av deres trosfeller. Av andre også, men nå snakker vi om såkalte katolske aksjoner. De må erkjenne at mennesker tilfeldig og vilkårlig blir drept. Eller at de selv kan bli ødelagt og invalidisert på en undergrunnsbanestasjon eller i et varemagasin fordi en eller annen katolikk har lagt igjen en tikkende sprengladning der. Og klarer de å leve med disse trusler, og det ser det ut til at de gjør det på en meget britisk og uhysterisk måte, må de nesten hver morgen lese i sine frokostaviser om hvordan tilsynelatende kristne menn og kvinner myrder hverandre et annet sted i United Kingdom, i Nord-Irland.

Det er av sine egne man skal ha det, sier folk gjerne skadefro. Men her er tingene mer innviklet enn som så, og det er ikke plass for vittigheter. Terroren i Nord-Irland rammer like ofte de samme trosfeller, bomber og skudd og helvetesmaskiner utløses av motstandere. I selve England har det også forekommet attentater mot katolikker. Og i det katolske miljøet i England finnes en stor del irere, av fire millioner trosfeller der er titusener antagelig fra Irland og gjør det hele enda mer infløkt og vanskelig å snakke om. Det sies at ved en bombeeksplosjon i et stort utstillingslokale i London nylig, var en hel del av de sårede irere — det minner om et grusomt skjebnespill.

Kort sagt: Man er fort så engasjert at det på flere måter går på livet løs. Det blir også en hard trosprøve.

*

Det er innlysende at man ikke snakker for mye om slike ting i London. Det er for nær og skyves vekk med en beklagende hoderysting og noen små intetsigende ord. Derfor blir de uttalelser og ting som finnes av stor betydning:

Den britiske kommisjon for Rettferdighet og Fred har for eksempel sendt ut et dokument om NORTHERN IRELAND AND THE CATHOLIC CHURCH IN BRITAIN. Det er et dokument som klart etterlyser den katolske kirkes oppgave og som skarpt risser opp flere av dagens problemer.

Først og fremst viser fakta nok en gang at dagens situasjon er skapt av meget lang urettferdighet og sosial og økonomisk undertrykkelse av katolikkene i Irland. Det er dette press som har skapt den desperate motterroren og forsøkene på å tvinge frem noe nytt med våpenmakt og blodig vold.

Og det er urettferdighet og undertrykkelse som også England må svare for.

*

Hvordan reagerer engelske katolikker på dette? I avsnittet om *violence* i nevnte dokument reagerer de blant annet med disse tanker:

De siste års uroligheter i Nord-Irland har klart vist at mennesker som blir hindret i å delta i de bestemmelser og avgjørelser som skal gjelde det samfunn de lever i, begynner å danne sine egne mønstre for forsvar og sin egen kultur. Det er ikke overraskende at dette skaper spenning, og at spenningen utløses i vold.

Kirkene på begge sider — den katolske og de protestantiske — har på sin side lenge identifisert seg med feiringen av forgagne tiders voldsomme begivenheter (1690 for protestantene og 1916 for katolikkene). Kirkene har samtidig godtatt at det eksisterer organisasjoner hvis mål det er å sikre og bevare de ting man vant den gang.

Dette går bra en stund. Men når vold bryter ut igjen og bombene eksploderer, har kirkene sett det som sin oppgave å fordømme bruk av vold. En kirkelig fordømmelse som kanskje også skaper følelsen av at det bare dreier seg om «fortapte får». Når det for eksempel gjelder IRA, har sikkert de fleste av organisasjonens medlemmer engang gått på en katolsk skole og vært pene gutter.

*

Forvirrende?

Opplagt.

Også på kirkelig hold kreves en del nytenkning.

Dokumentet sier det på denne måten:

Dette er muligens tiden for at vi grundig må tenke gjennom spørsmål om Kirkens holdning til vold og til «rettferdig krig».

Man må da eventuelt samtidig være spesielt oppmerk-

TOLIKKER

somme på de tilfeller hvor man har godkjent og høytidliggjort voldsbruk i fortiden, og man bør nøye studere de muligheter ikke-vold gir dagens kristne.

Kanskje Kirken, uten å bry seg om hva verden mener om det å gi status til vold og voldsmenn, ganske enkelt skulle snakke med mennesker som har blitt drevet til vold.

*

Men nevnte dokument vil mer enn det:

The provision of the spearhead of political will to maintain British of obligation to the people of Northern Ireland. The British dimension has already been spelt out in terms of constitutional responsibility, economics and security. The Church should speak out publicly on these issues, making the Catholic community and the people of Britain aware of their future options in Northern Ireland and ensure that whatever decision is made at Westminster, it is well informed, responsible and generous. In the meantime such action would help show concern for the people of Northern Ireland and express solidarity with them against violence and the violation of their human rights.

Diversion of resources into further investigation of possible alternatives to violence and force and into finding such alternative patterns of community living in urban settings. This has to be done in the first place for, and in co-operation with, groups already experimenting in Northern Ireland. In the second place it will assist the better understanding of certain problems emerging in the rest of Britain and their long-term implications.

Helping the Catholic community in this country and especially the Irish Catholic community to come to a greater awareness of their feelings about Northern Ireland so that they could become a power for reconciliation between Britain and Ireland.

As the Church is already doing in countries such as Rhodesia, Chile and Spain, taking on the role of defending human rights as outlined in the recent document of the Pontifical Justice and Peace Commission (The Church and Human Rights 1975). For example, by September 1975, 724 people had been detained without trial in Britain under the Prevention of Terrorism Act and 60 Irish people deported to Ireland without trial — not necessarily with reasons given other than that the police considered them as a potential threat. This is a suspension of traditional human rights in this country and people need to be reminded of the possible implications of this practice.

*

Girl, 8, sees father shot in Belfast

Dette er altså spørsmål som katolikkene i England stilles overfor — samtidig som de vet at det neste gang kanskje smeller, ikke i Belfast, men et eller annet sted i London.

Det er en virkelighet som gjør at man i all stillhet leser nøye det som Kommisjonen for Rettferdighet og Fred sier.

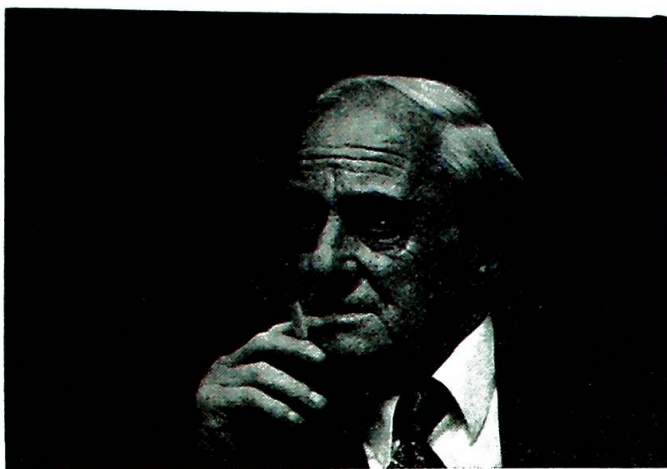
Den nye erkebiskop i Westminster, Basil Hum e sendte ut følgende erklæring etter bombeeksplosjonen i Olympia i London hvor over 80 mennesker ble såret:

«Terrorbomben på Ideal Home Exhibition har ført lidelser, ødeleggelser og sjokk over uskyldige og deres familier.

Den katolske kirke fordømmer hensynsløse og vilkårlige terrorhandlinger, det samme gjør alle som mener at menneskelivet er hellig. Slike handlinger kan føre til forferdelige tap av liv.

Vår kirke har konsekvent talt mot voldsbruk. Vi avviser bruk av vold som en løsning, ber for ofrene og lover at vi skal arbeide for forsoning og rettferdighet i samfunnet.»

Pastor Wysiecki er død

Pastor Alfons Wysiecki, sogneprest i Stavanger avgikk ved døden lørdag 10. april. Han ble funnet bevisstløs på sitt kontor fredag aften etter at han nettopp hadde foretatt en vielse i kirken, ble brakt til Stavanger sykehus, men døde klokken fem neste morgen uten å være kommet til bevissthet. Rekvieemessen

fant sted onsdag 21/4 i St. Svitun med påfølgende jordfestelse fra Eigersnes kirkegård.

Pastor Wysiecki som fyllte 70 år ifjor var født i Polen. Han har i mange år ledet den voksende katolske menighet i Stavanger og var usedvanlig avholdt, både i menigheten og blant bispedømmets prester.

Pastor Josef Amstutz er på eget ønske løst fra sitt verv som sogneprest for St. Ansgar Menighet, Kristiansand, fra og med 10. mai i år.

Pastor Haakon Kielland Bergwitz vil fra samme tid og inntil videre fungere som menighetens prest.

Pater Johan van Vugt, O.F.M., sogneprest ved St. Birgitta Menighet i Fredrikstad, vil fra og med 18. mai og inntil videre

REDAKSJONELT

MARX

Ny provinsial- forstanderinne for Joseph- søstrene

Søster Valborg Osterhus er valgt til ny provinsialforstanderinne for St. Josephsøstrene etter søster Andrea Kampshoff.

Søster Valborg har arbeidet mange år som sykepleier og anestesissøster, til slutt som oversøster på Vor Frue Hospital. De siste seks år har hun vært forstanderinne for St. Josephs Hospital i Porsgrunn.

Pater Boers har forlatt Norge

Etter eget ønske har pater Jan D. Boers forlatt Norge og reist tilbake til Nederland. Pater Boers som er 69 år gammel har de siste årene vært knyttet til fransiskanerklosteret på Enerhaugen i Oslo, før det underviste han i mange år på et seminar i India og igjen før det var han prest flere steder i Oslo Katolske Bispedømme, bl. a. i Kristiansand. Med foredrag og personlige kontakter har han gjort et stort arbeide, både blant katolikker og ikke-katolikker, og mange vil sørge over at den reiselystne pater har flyttet, denne gang antagelig for godt.

Boers var i noen år knyttet til ST.OLA Vs redaksjon som fast medarbeider. Vi takker ham for innsats, gode råd og oppmuntring og ønsker ham alt godt i hjemlandet.

RED.

Etter noen år med en for mange katolikker sikkert nærmest befriende «åpning mot venstre», bort fra andre årtiers ofte ensidige og noe blinde vakthold om «trygge, konservative ideer», er det nå skepsis å spore. Man må ikke gå for langt, det er grenser som ikke kan overskrides. Dette gjelder Kirken på verdensplanet, i vårt lille miljø. Det er i det store perspektiv en følelse av at man i dialogen med kommunistpartiene har vært for «forståelsesfulle» og at det dessverre har blitt mote å være radikal.

Vi på denne redaksjon har intet ønske om å være med på å kvele en åpen samtale med de på ytterste venstre fløy i samfunnet. Men uttrykket «åpning mot venstre» har aldri omfattet marxistene. Vi har her i bladet i stoff om f. eks. Spania, Portugal og Latin-Amerika hilst velkommen et samarbeide til venstre, innenfor de demokratiske rammer. Men vi har stoppet der, og vi stopper fremdeles der. I en artikkel på side 128 idag —

edømmet

være fungerende sogneprest for St. Svithun Menighet i Stavanger.

Pater Henk Heimeriks, O.F.M. vil fra og med 18. mai og inntil videre vikariere for sognepresten ved St. Birgitta Menighet i Fredrikstad.

Oslo, 28. april 1976.

† JOHN W. GRAN
Biskop

ISME

marxistisk virkelighetsforståelse og kristen skapertro — sier forfatteren noe om grunnen til at vi må sette en slik grense.

A. R.

En
klovn

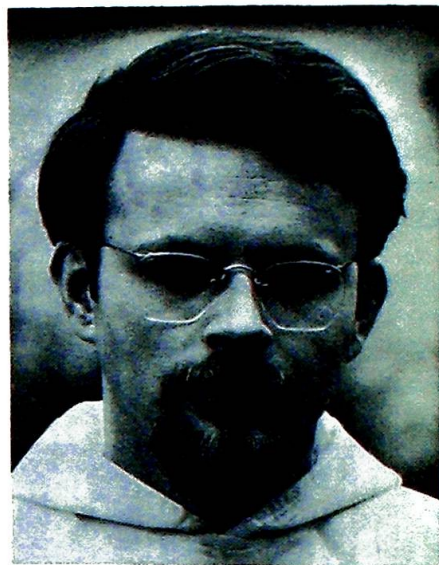
NRK innledet sin stille uke i norsk fjernsyn med å sende Peter Watkins film om selvmord. Som det sto i programmet prøver den engelske filmskaperen i sitt fjernsynsteaterstykk å gi et bilde av 70 årenes mennesker — på bakgrunn av det statistiske materiale som foreligger om selvmord og selvmordsforsøk i Danmark.

Vi gjengir på side 134 kollega Erik Egelands udmerkede kommentar til begi-

28 år gammel bergenser presteviet

Søndag den 25. april presteviet biskopen den 28 år gamle bergenser Aage Hauken i St. Dominikus kirke. Den nye dominikanerpater konverterte i 1966, har de siste fem år studert i England og reiser etter ordinasjonen tilbake til sitt universitet for å fullføre sin utdanning. Sen-sommeren 1977 er han etter planene i arbeid her hjemme.

Ved presteinnvielsen var provinsi-

alen pater Raulin og provinsialvikaren Lemaire til stede.

Aage Hauken konverterte i Bergen for pastor Littlewood (den nåværende sogneprest i Arendal). Vi ønsker ham velkommen, i Oslo og i bispedømmet.

10 ÅRS- BOKEN

Hva er det som har skjedd i Oslo Katolske Bispedømme i årene 1965—75? Det har vært avgjørende år for en veldig omstilling i den katolske kirke — i verdensmålestokk og i den beskjedne norske sammenheng. På oppdrag av biskop Gran har pater Albert Raulin som arbeidet her i mange år skrevet en beretning om

venheten. (Aftenposten onsdag 14. april.)

Men vi skal også peke på en annen detalj:

Dagen etter at stykket hadde blitt sendt på skjermen, annonserte en av Oslos mid-dagsaviser med fete typer på førstesiden at så og så mange hundre mennesker antagelig vil begå selvmord i Norge i inne-værende år.

Som Erik Egeland skriver: Det var "ras-fare" i disse tingene.

Og det ikke bare til fjells.

disse 10 år. Det er en bok som nøk-ternt redegjør for det som har skjedd: kirkelig, religiøs, sosialt og mentalt. Det er beretningen om en ur-gammel kristen arv, og det er beretningen om en forbløffende og nød-vendig kirkelig fornyelse. Typisk nok ble tittelen: ARV OG FORNYELSE.

Vi vil komme tilbake til boken i en bredere omtale, det er opplagt. Men alt nå har vi lyst til å slå et slag for boken: den burde finnes hjemme hos våre katolikker, den burde ligge fremme i menighetslokalene og i prestegårdene slik at mange kan bli i den og låne den med seg. Dette har vært en så viktig tiårs-periode i vår Kirkes historie at nesten hver side betyr noe for oss. Og for å sitere det biskopen skriver i forordet:

«Av boken vil vi alle kunne lese en vesentlig sannhet: Et bispedømme er noe mer enn biskopen, geistligheten, ordensfolkene, legfolket og deres forskjellige institusjoner. Det er et livsfellesskap der alle trenger hverandre og ingen kan unnværes og der nett-opp deres samspill gjør dem til en levende celle i Guds rike.»

RED.

BOKHYLLEN

ÅPENT BREV FRA EN JØDE

KARIN GULLERUD-JOHANSEN O.P.

Da Robert Aron døde for et år siden, mistet Frankrikes åndsliv en av sine fineste representanter — en god skribent og journalist, en original historiker og religionsfilosof, medlem av Académie Française. I mange år hadde Aron deltatt aktivt i arbeidet for bedre forståelse mellom jøder og kristne. Selv var han av gammel jødisk familie og fant like etter annen verdenskrig tilbake til sine fedres tro. I flere bøker behandlet han forholdet mellom jødedom og kristendom og gav et portrett av Jesus som jøde.

Den siste boken han fikk skrevet, var «Åpent brev til Kirken i Frankrike», inspirert av en erklæring fra den franske bispekonferanse om forholdet mellom jøder og kristne. Erklæringen, som ble offentliggjort like før påske 1973 for å understreke det rent religiøse sikte, vakte voldsom strid i Frankrike. Mange noterte seg med glede at her var en tekst som gikk enda lenger enn det annet Vatikan-konsil og virkelig betegnet et gjennombrudd, mens andre anklaget biskopene for å ha forrådt den kristne trosarv. Politiske fortolkninger manglet naturligvis heller ikke.

I COMMONWEAL har professor Eva Fleischner, spesialist på forholdet mellom jødedom og kristendom, gjen-

nomgått Robert Arons bok, som hun mener «bringer oss i kontakt med selve jødedommens sjel.»

Først minner hun om de viktigste punkter i de franske biskopers erklæring, som danner skjelettet i Arons bok.

Biskopene taler om det enestående kall jødene har hatt gjennom årtusener og fremdeles har, et kall som de samler i det jødiske uttrykk «heligelsen av Navnet». Jødernes fortsette nærvær i verden er en utfordring til de kristne og en oppfordring til tro, sier de. De kristne blir bedt om å utdype sin forståelse av jødedommen, især av Loven som med sine mange forskrifter bestemmer hver detalj i en from jødes liv. Biskopene omtaler lovbudene i ordelag som kan minne om en Abraham Heschel: «De er en måte å "bygge tiden" på og takke for hele skaperverket», og slår utvetydig fast at Gud har sluttet en evig pakt med Israels folk. Denne pakt må forstås i seg selv før den for oss finner sin endelige betydning i Det nye testamente, heter det.

Det jødiske folks rett til å vende tilbake til Israels jord blir hevdet, og de kristne blir bedt om å ta i betraktning hva jødene selv legger i denne tilbakekomst. Men biskopene oppfordrer samtidig alle til å arbeide for rettferd mot dem som mistet hjem og jord ved opprettelsen av staten Israel.

De franske biskoper fremholder at Israel og Kirken ikke er institusjoner som fyller hverandre, men at de står overfor hverandre som et tegn på at Guds plan ennå ikke er fullbyrdet.

Biskopene sier at de kristne skal gi klart vitnesbyrd om sin tro, men avstå fra ethvert omvendelsesforsøk, ikke bare av respekt for den annen, men fremfor alt fordi det jødiske folk er gjenstand for en «evig pakt» som var en nødvendig forutsetning for den «nye pakt». Kirken kan herefter finne sin egen identitet bare ved en levende forbindelse med dette folk, mener de.

Kapitlene i Robert Arons bok stemmer noenlunde med disse hovedpunkter, sier Eva Fleischner. Den inneholder en historisk del som behandler prosessen mot Jesus, fariseerne, kristendommens opprinnelse, og den begynnende kløft mellom den og jødedommen.

Andre kapitler er undersøkelser av teologiske begreper om pakten, jødisk universalisme, forholdet mellom Israel og Kirken, jødedommens misjon, den krise jødedom og kristendom står overfor i dag, den betydning Jesus kan ha for jødene.

Eva Fleischner mener at det originale ved Arons bok mer ligger i fremgangsmåten og tonefallet enn i innholdet. Boken viser oss mennesket Robert Aron, sier hun: en mann som samtidig er fransk patriot og engasjert jøde. Han elsker ikke bare Frankrike, men det franske landskap som den dag i dag er oversådd med kirketårn. Dette er i så høy grad blitt en del av ham at da han endelig en gang kom som pilgrim til Israel, hadde han en ubestemt følelse av at noe manglet. Først da han kom inn i kirken i Ein-Kaarim, der messen blir feiret på hebraisk, kjente han seg helt hjemme. «Jeg trengte en kirke for å

bli i stand til å dra inn i Jerusalem.»

Det dypt personlige som preger hele boken, er vevd sammen med den større historiske og teologiske sammenheng. Den franske kirke er ingen abstraksjon eller maktstruktur for Aron. Den er levende mennesker som han ofte er bundet til i nært vennskap. Det er prester, det er teologer som Henri de Lubac, og fremfor alt Teilhard de Chardin.

Robert Aron er klar over alt jødedom og kristendom har felles, men han ser like klart forskjellene, sier professor Fleischner. Og av forskjellene trekker han spesielt frem noe hun mener man ikke har vært tilstrekkelig oppmerksom på, nemlig det mirakuløse. Dette, slik det vanligvis blir forstått innen kristendommen, spiller ingen rolle i jødedommen, ifølge Aron, for alt er tegn og møte med Gud; ingenting er profant. Kristendommen derimot kom allerede fra Jesu egen tid av til å bli utbredt mye ved hjelp av det underfulle. Det var kanskje nødvendig for å tilpasse monoteismen til gresk og romersk mentalitet, men det utvidet kløften mellom kirke og synagoge.

Eva Fleischner omtaler med beundring Arons dype fortrolighet med jødisk tradisjon, enten det er den fra Mose tid, Akibas tid eller det 20. århundre. Han er en fransk jøde som fikk føle naziokkupasjonen og med nød og neppe unngikk Auschwitz. De seks millioner som ikke unnslopp, kommer stadig til syne på disse sider, som et hellig minne og en arv. Og likevel, sier hun, til tross for denne vedvarende bevissthet om Brennoferet som alltid danner bakgrunn, er denne boken preget av en dyp, fredfylt tro.

Aron ser også klart den krise både jødedom og kristendom trues av i dag, på hver sin måte, og den utfordring til begge som ateistisk humanisme betyr. Det er nettopp i denne situasjon

og på bakgrunn av talløse blodbad i århundrenes løp Aron tror at Israel må fortsette å vitne om sin Gud. Han skriver: «For en jøde å gi avkall på Jesus Kristus, det er en for lettvinnet løsning, som ville ødelegge oss og fra ta oss årtuseners arv.»

Et av bokens mest utfordrende kapitler er det om Jesus og jødedommen, hevder professor Fleischner. Aron setter dette spørsmålet inn i sin oppfatning av historien som en rekke pakter. Pakten er en av de store nyskapninger i Bibelen, det motsatte av avgudsdyrkelse. Fordi den bibelske pakt engasjerer både Gud og mennesker, utfordrer den mennesket til svar og ansvar. Der dette svar mangler, der er det ingen dialog, der er det avgudsdyrkelse. For Israel er ikke denne pakt begrenset til en eneste, vidunderlig, enestående begivenhet, den er innskrevet i folket århundrene igjen: «Den er av samme vesen som vi.» Og den utvides til å gjelde hele menneskeheten. Overalt hvor det er noen som stiller uløselige spørsmål og fortsetter å kjempe med det guddommelige paradoks, der finnes pakten og blir stadig fornyet. Den er naturlig for mennesket som menneske og for Gud som Gud, han som fritt valgte å gå inn i menneskenes historie. Dette verdensomspennede paktsforhold begynte med Noahpakten, sluttet med hele menneskeslekten. Den ble fulgt av flere pakter med Israel, men de gjorde ikke de tidligere overflødige. For jødene er pakten ved Sinai den grunnleggende hendelse som gjør dem til et folk. Men den utsletter ikke det som gikk forut, enda den har en sentral plass i jødisk tradisjon. Den bringer fortidens historie til ny fullkommenhet og er på samme tid vendt mot fremtiden med ubegrenset åpenhet.

Eva Fleischner understreker at det er innenfor denne sammenheng av en serie pakter Aron ser Jesus og hans betydning for jødene. De spørsmål kristne ofte stiller jødene i dag: Hvem er Jesus for dere? En lærer? En undergjører? En profet? En falsk Messias? En utsending fra Gud? — ingen av disse muligheter er et sant svar

for jødene. Jesus kan bare forstås innenfor rammen av pakter som følger hverandre. Det er her han finner sin plass — som enda et møtested mellom Gud og menneske. Det endelige møtested? Iallfall ikke for jødene. Men ikke mindre virkelig og enestående for det.

Denne oppfatning av Jesus er på en måte typisk for jødedommens forhold, ikke bare til kristendommen, men til menneskeheten i det hele, mener artikkelforfatteren. Aron er dypt preget av det 20. århundres store jødiske lærde, Elias Benamozegh, som tenker at all religion, selv avgudsdyrkelse, inneholder noe sant og er verd vår aktelse. Benamozegh sier at «Guds avbilde på jorden, den skapende Ånds samarbeidspartner, er ikke semitten, ikke jøden, men mennesket.»

Denne storsinnethet og dette vidsyn er for meg det mest gripende ved Robert Arons bok, fortsetter professor Fleischner. Gjennom det hele merker man en omsorg for kristendommens fremtid, ikke mindre enn den han har for sitt eget folk. De to folks skjebne er bundet sammen — ikke bare gjennom et felles opphav og en ofte tragisk historie, men også av det håp og det vitnesbyrd de deler.

Til slutt gir Eva Fleischner ordet til religionshistorikeren Aron. Han deler historien i perioder på to tusen år. Det tok to tusen år, fra Abraham til Jesus, før monoteismen ble tilstrekkelig klar over seg selv gjennom et lite folk. Det tok nye to tusen år å omvende avgudsdyrkerne til den sanne Gud — et tidsrom da Israel ble foraktet, forkastet, forfulgt. Og nå, etter disse to tusen år, etter det annet Vatikankonsil, står vi kanskje nå på terskelen til en ny begynnelse, enda en ny pakt, som ikke vil gjøre til intet, men fullende det som som har gått forut?

Denne åpenhet mot fremtiden kjennetegner ikke bare denn boken av Robert Aron — som ble hans siste — men hele hans verk som historiker, fastslår Eva Fleischner.

Marxistisk virkelighetsforståelse og kristen skapertro

Kan kristendom og marxisme forenes? Eller — for å gi spørsmålet en mer personlig innsiktning: Kan en, med logikken og sin personlige integritet i behold, være kristen og marxist på samme tid?

Om dette har det vært skrevet en hel litteratur. Bitter konfrontasjon mellom kirke og kommunisme i mer enn et århundre har medført en flom av gjensidige bannbiller, med forsøk fra begge sider på å bevise at marxisme og kristendom er like uforenlige som ild og vann. I de siste par årtier har en kunnet høre mer forsonlige toner. Det har hatt sine åpenbare teoretiske og praktiske forutsetninger. De teoretiske forutsetninger ligger både i teologisk nyorientering, med vekt på bl. a. sosialetiske problemer — og i gjenoppdagelsen av den unge Marx og bølgen av ny-marxistisk tenkning over store deler av verden. De praktiske forutsetninger ligger bl. a. i kirkelige behov for å finne en *modus vivendi* for kirkesamfunn i kommunistiske land, og for å vise åpenhet mot venstrekrefter innenfor kirkene selv eller i deres umiddelbare nærhet. Dette gav støtet til den meget omtalte «dialog» mellom teologer og marxistiske tenkere, som bl. a. har hatt som ambisjon å trenge dypere inn i både motsetninger og eventuelle likheter mellom marxisme og kristendom.

Jeg skal komme med noen kommentarer til denne aktuelle ramme for vår debatt senere. I første omgang vil jeg konsentrere meg om den teoretiske konfrontasjon som emnet inbyr til. Da må jeg nødvendigvis gjøre et stramt utvalg av momenter — både fordi tiden ikke tillater mer, og fordi jeg er sørgelig klar over at jeg ikke har forutsetninger for å behandle alle mulige sider av dette innfløkte spørsmålet på en fyldestgjørende måte.

I en akademisk debatt skal man helst bruke lang tid på å definere de forskjellige ledd i tittelen. Det våger jeg å hoppe over. Hva er «kristen skapertro»? Om det kan det skrives bindsterke teologiske verker; men for mitt enkle formål er det nok å henvise til vanlige katekisme-svar. Hva er «marxistisk virkelighetsforståelse»? Det er straks litt verre, for i dag er det mangt som går under navnet marxisme. I standardverket *Encyclopedia of Philosophy* er «marxistisk filosofi» definert som «en samling (aggregation) filosofiske idéer utviklet av senere tenkere på grunnlag av ulike aspekter ved Karl Marx' samfunnsteori». Jeg velger i hovedsak å holde meg unna disse senere tenkere og gå til Marx selv. Han sa riktignok i et selvironisk øye-

blikk at «jeg er ikke marxist» (je ne suis pas marxiste); men allikevel — om noen har vært det, må det tross alt være han.

Det er vanlig å si at Karl Marx' filosofi har sitt utspring i Hegel. Vel så riktig ville det være å si at utspringet er den radikale religionskritikk som venstrehegelianerne gjennomførte i tiden like før Marx startet sin løpebane som tenker og samfunnsrefser. Særlig var det Ludwig Feuerbachs religionskritikk som ble avgjørende for Marx' utvikling og for den retning hans egen tenkning tok. Religionskritikken er, sier han, forutsetningen for all kritikk; og «det gis for dere ingen annen vei til *sannhet og frihet* enn gjennom ildbekken — *durch den Feuerbach*. Det kan være vanskelig å fatte at en tilsynelatende så overfladisk ånd som Feuerbach kunne øve en så dyptgripende virkning på en langt betydeligere tenker som Marx, men vidnesbyrdene om disse virkninger er så mange at det ikke er rom for tvil.

Feuerbachs «avsløring» av religionen bygget som kjent på det enkle prinsipp at det er ikke Gud som har skapt mennesket i sitt bilde, men tvertimot mennesket som har skapt Gud i sitt. Gud er bare en fantasifigur som menneskene har formet med sine egne høyeste egenskaper og muligheter som materiale. Gud er med andre ord en projesksjon. Hans påståtte allmakt, allgodhet og allvitenskap er bare et speilbilde av den makt, godhet og vitenskap som tilhører mennesket selv i dets fullbårne utfoldelse. Dette er nøkkelen til Feuerbachs berømmelige «reduksjon av teologien til antropologi». Når mennesket på den måten skaper seg en imaginær Gud, med hele det oppbud av teologiske lære setninger som denne forestillingen omgis med, og oppfatter seg som avhengig av ham, gjør det seg samtidig til en fremmed for sine egne vesensegenskaper, og til et avmektig objekt for sine egne illusjoner. Dette skaper skille mellom mennesker og river i stykker fellesskapets bånd.

Hvordan kunne en slik perversjon oppstå? Feuerbach er en aforistisk tenker, og hans svar på det punkt er svesvende. Et sted stiller han motspørsmålet: «Hvorfor dikter da mennesket?» Et annet sted bygger han på Schleiermacher: «Menneskets avhengighetsfølelse er religionens grunn». Nærmere Marx kommer han i en annen gåtefull forklaring: «Bare i menneskets elendighet har Gud sitt fødested».

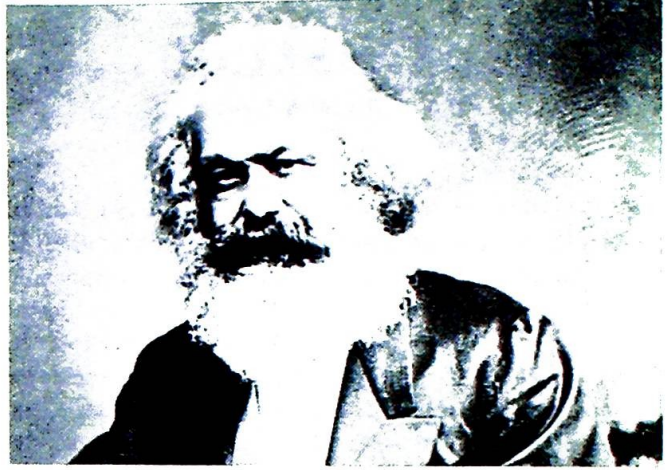
Heller ikke sier han klart hvorledes denne forvriddning av den menneskelige virkelighetsforståelse kan oppheves. Sannsynligvis trodde Feuerbach at når den nå var blitt avslørt en gang for alle, gjennom hans egen analyse, ville alt bli bra. Menneskene ville gjennomskue hvordan det egentlig forholder seg, finne seg selv igjen, og dermed også virkeliggjøre den kjærlighet til medmennesker som er vår egentlige bestemmelse. Feuerbach ender iallfall i denne sentimentale naturalisme: befridd fra alle teologiske og metafysiske illusjoner vil mennesket endelig etablere seg som subjekt i sin egen virkelighet. «*Homo homini Deus est* — mennesket selv er menneskets gud — dette er den høyeste praktiske grunnetning — dette er verdenshistoriens vendepunkt.»

Marx godtok denne analyse av religion som fenomen, — ja, han ikke bare godtok den, men forkynte den med lidenskap og begeistring. Feuerbach hadde en gang for alle avslørt at all religion er bare et utslag av «falsk bevissthet», og alle gudsforestillinger bare et speilbilde av menneskets egne trekk. Marx setter aldri senere noe spørsmålstegn ved denne oppfatning. Tvertimot blir den utgangspunktet for hans egen tenkning — ikke bare i den biografiske forstand at Feuerbachs religionskritikk gav ham det avgjørende støt til selvstendig tenkning, men i den grunnleggende betydning at religionskritikken blir en varig og viktig del av selve det fundament han bygger videre på.

Det han derimot raskt kom til å kritisere Feuerbach skarpt for, er at denne analysen er utilstrekkelig. Feuerbach la all vekt på å beskrive *hvordan* religionen funksjonerer i den menneskelige virkelighet. Det viktigste spørsmålet for Marx ble *hvorfor* den har fått disse funksjoner. Hele hans samfunnsteori er i en viss forstand et sammenhengende svar på det spørsmålet. Og svaret er i kort formel at menneskets projiserer sitt eget vesen inn i en forvridd og illusjonær hinsidighet *fordi dets dennesidige liv er forvridd*.

Her er det han definitivt skiller lag med Feuerbach: Marx kan ikke betrakte mennesket som en abstrakt og tidløs størrelse i et filosofisk system. «Mennesket», skriver han, «det er *den verden mennesket lever i, staten, samfunnet* . . . Denne stat, dette samfunn frembringer religionen, en *forvridd bevissthet om verden, fordi verden er forvridd* . . . Kampen mot religionen er altså indirekte en kamp mot hin verden hvis åndelige aroma religionen er.» Derfor vil ikke religionen falle bort i og med at man rent teoretisk påviser de menneskelige mekanismer som ligger bak forestillingen om en Gud. Først når den forvridde verden er blitt gjennomgripende forandret, vil religionen styrte sammen av seg selv.

Marx fører altså analysen videre. Trinn for trinn søker han ned til de grunnleggende, irreduktible mekanismer som gjør at verden er blitt forvridd. Han finner dem som kjent i de økonomiske forhold, i produksjonsprosessen. I sine ungdomsskrifter analyserer han dem som menneskets

Karl Marx — «ingen ny åpenbaring».

fremmedgjørelse i forhold til sitt eget arbeid og fruktene av dette. I de senere skrifter, som kom til å prege bildet av Marx mest, tar han utgangspunkt i arbeidsdelingen, som er selve syndefallet ifølge marxistisk teori, og viser hvordan den leder til kontinuerlig konflikt mellom produktivkrefter og produksjonsforhold, i skiftende historiske faser, og gjennom skiftende konstallasjoner av klassekamp, like til den dag da det overveldende flertall av utbyttede eiendomsløse gjør revolusjon og tar all makt i sin egen hånd, slik at et kvalitativt nytt samfunn — uten økonomiske og sosiale konflikter — kan stå frem i all sin herlighet.

Men utgangspunktet for denne analyse er religionskritikken i Feuerbachs utgave. Den er det også som gir modellen for Marx' undersøkelse av de forskjellige «lag» av fremmedgjørelser — den ideologiske som religionen er en del av, den politiske, den sosiale — inntil han når ned til grunnfjellet i den økonomiske fremmedgjørelse. Hver på sin måte er de førstnevnte fremmedgjørelser avspeilinger av en mer grunnleggende spaltning, og har dermed karakter av projeksjon av denne. I *Økonomisk-filosofiske manuskripter* trekker Marx en klar analogi mellom den religiøse og den økonomiske fremmedgjørelse: «Jo mer arbeideren arbeider, desto mektigere blir den fremmede, tinglige verden som han skaper, og desto fattigere blir han selv, hans indre verden, — desto mindre tilhører ham. Nettopp slik er det også i religionen. Jo mer mennesket legger i Gud, desto mindre beholder det i seg selv». Og videre skriver han: «Den religiøse fremmedgjørelse som sådan foregår bare på *bevissthetens område*, i menneskets indre, men den økonomiske fremmedgjørelse er det *virkelige livs* fremmedgjørelse; når den oppheves, oppheves de begge». Det samme gjelder andre former for «ideologi» — filosofiske teorier, politiske doktriner, fordommer, kort sagt: all tenkning utenom Marx' egen. Også disse forklares som analoge uttrykk for «falsk bevissthet», oppfatninger som er forvrengt fordi verden er forvrengt, og som først vil falle bort når verden blir snudd på retten igjen.

Forts. neste side

Marxistisk . .

Forts. fra forrige side

En av Marx' mest berømte uttalelser om religion er denne: «Den religiøse elendighet er på én gang uttrykk for og protest mot den virkelige elendighet. Religionen er den betrungte skapnings sukk, en hjerteløs verdens hjertørørelser, åndløse tilstanders ånd. Den er *opium* for folket». Opium er som kjent et smertestillende middel, som samtidig beruser og gir fantastiske syner. Slik er det altså at all religion funksjonerer: den hindrer folk i å se sin virkelige situasjon, passiviserer og luller dem inn i en drømmeverden.

I oppfatning av religionens *hvordan* er altså Marx klart på linje med Feuerbach. Det er først i oppfatningen av dens *hvorfor* at han kommer i kritisk forhold til Feuerbachs naivt-sentimentale materialisme. Feuerbachs analyse er rent abstrakt og statisk. Han tar ikke historien i betraktning. Hos ham faller materialisme og historie fullstendig fra hinannen, skriver Marx i sine *Teser om Feuerbach*. Han har ikke sett dypt nok i de egentlige årsaker til at religionen er kommet inn i menneskets tilværelse som «opium for folket». Han har — som de fleste filosofer — nøyet seg med å *fortolke* fenomenet i abstrakt sammenheng, og derfor forfeiler han også det som er den egentlige oppgave: å *forandre* den virkelighet som har behov for slike trøstemidler.

Dette kan man nok med rette kalle et brudd med Feuerbach; men riktigere er det å kalle det et *oppbrudd* som ikke forneker utgangspunktet, men søker en vei videre til en mer fullstendig erkjennelse av de egentlige sammenhenger.

Ateismen — den konsekvente fornektelse av enhver gudsforestilling — er altså marxismens utgangspunkt. All religion er bare menneskelig selvbedrag, men et selvbedrag som menneskene har behov for så lenge de er prisgitt den absolutte urett i sine økonomiske og sosiale vilkår.

At ateismen er grunnleggende i Marx' lære, kan også belyses fra et annet perspektiv, nemlig den marxistiske *utopi*, og den menneskeoppfatning den bærer bud om.

Det er spaltningen av det menneskelige arbeid, og de økonomiske og sosiale strukturer den medfører, som er selve utspringet for all fremmedgjørelse. Dermed følger det også at når den endelige revolusjon er fullbragt og all fremmedgjørelse opphevet, vil denne grunnleggende spaltning falle bort, og mennesket finner seg selv igjen i nettopp sitt arbeid, sin evne til bevisst å forme sin uformede omverden og prege den i sitt bilde. Det som kjennetegner mennesket i forhold til alle andre levende vesener, er nemlig denne evnen til å realisere seg selv i arbeid, etter bevisste planer og hensikter. Mennesket er et produserende vesen. Når det er tale om den marxistiske utopi, ville jeg bruke et mer høytidelig uttrykk: mennesket er et *skapende* vesen. Det fribårne menneske, som er befridd fra arbeids-

delingens forbannelse, og har funnet seg selv igjen, vil omsider bli i stand til å menneskeliggjøre verden, — for det er først gjennom menneskets frie skapervirksomhet at verden virkelig blir menneskets egen. Det står frem som «det rike menneske», som har nok med å *være*, og er frigjort fra den altødeleggende driften til å *ha*. Det er ikke lenger bundet til en innsnevret og passiviserende krets av gjøremål, men kan fritt og utvungent bevege seg fra en virksomhet til en annen. I alt det gjør, følger det nå sin egen tilskyndelse, sin dypeste skapertrang. Og gjennom denne sin dypeste drift blir det også spontant til ett med det menneskelige fellesskap, og erkjenner dets behov og formål som sine egne. Det trengs ikke lenger noen stat, noe politisk herskeapparat. Marx' utopi har et tydelig anarkistisk trekk.

Vi legger også merke til det åpenbare *estetiske* preg ved hans menneskeoppfatning. Prototypen på det skapende menneske er jo nettopp kunstneren, som frembringer sin egen verden som sitt personlige skaperverk. Marx tror på en fremtid der vi alle i en viss forstand blir kunstnere, og skaper «etter skjønnhetens lover». Mennesket vil bli frigjort fra all avhengighet og etablere seg som verdens herre og skaper. Og omvendt er det først gjennom denne frigjøring at det egentlige menneske blir til. Det skaper seg selv. Det blir i egentligste forstand *causa sua*, sin egen årsak.

Her kommer det klart frem at mennesket settes i Guds sted, og tillegges de attributter som teologien har tillagt Gud. Det er ingen annen skaper og herre i universet enn mennesket selv. *Homo hominideus est*. Feuerbachs sentimentale humanisme kommer inn igjen, som en fremtidsvisjon — til erstatning for religionens perverse blendverk.

Men verden omkring var jo der før mennesket, og hvordan er så den blitt til? Marx er lite interessert i denne etter hans mening akademiske problemstilling. Han henviser ganske enkelt til den samtidige teori om *generatio aequivoca*, at livet engang er oppstått, plutselig og blindt, av livløs materie. Enhver metafysisk skapelsestro er bare uttrykk for «falsk bevissthet». Det som opptar ham, er den historiske virkelighet som begynte med mennesket, — og i den er menneskene de eneste aktører.

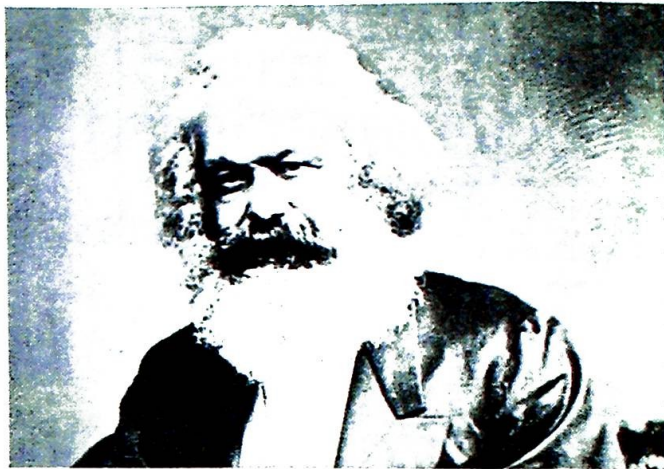
Det riss jeg nå har gitt av enkelte sentrale trekk ved Marx' tenkning, kunne også gi stoff til en bredere analyse av hele den marxistiske teori som enslags alternativ religion, der de forskjellige ledd viser en påfallende parallellitet med jødisk-kristne trosforestillinger, og ganske særlig med deres eskjatologiske og kiliastiske trekk. Marxismen har da også til denne dag vært forkynt med religiøs lidenskap, den har fylt et opplagt trosbehov hos utallige mennesker, og dens presteskap har overvåket den rette lære med nidkjær fordømmelse av alle tendenser til kjetteri. Marxismen har i særlig grad — for å låne Raymond Arons kjente ord — funksjonert som «opium for de intellektuelle», kanskje mer i dag enn på lenge.

Dette er imidlertid velkjent stoff fra mange åndshistorikere, og jeg skal ikke gå nærmere inn på temaet her.

Man vil forstå av dete at jeg tolker Marx' ateisme som et grunnleggende og vesensbestemmende trekk ved hele hans teori. Det finnes ikke grunnlag hos Marx selv for å påstå at den bare var en situasjonsbestemt reaksjon på den uegentlige form for kristendom han møtte i samtiden, og at vi derfor bør sette den i parentes. Hans kritikk rammer det religiøse fenomen som sådant, forestillingen om en Gud som sådan. I det marxistiske univers finnes det ikke plass for noen som helst tro på en transcendent virkelighet — ikke engang for den fikst oppfriserste kristendom man kan finne hos enkelte moderne teologer som gjerne vil tenke marxistisk. I det marxistiske totalregnskap faller alt slikt inn i den romslige sekkeposten for «falsk bevissthet». Vil man være marxist i ånd og sannhet, må man fornekte Gud. Det er den eneste konsekvente holdning.

Selvfølgelig er det mulig å innta en ekletisk holdning også til Marx, forkaste noen trekk og godta andre. Det er det den såkalte «revisjonismen» hele tiden har gjort. På den måten kan man omforme marxismen til en samfunns-teori som er mindre anstøtelig for religiøst engasjerte mennesker, og dermed gi dem en oppbyggelig følelse av at også de får lov til å henge seg på den marxistiske triumfvogn, uten å måtte avsverge sin tro. Men om man på den måten velger å kappe ut den ateistiske side ved marxismen som uaktuell eller uvedkommende, fjerner man en hjørnestein for den marxistiske teoribygning; og da kan som kjent resten av bygningen ta hevn ved før eller siden å rase sammen i hodet på en.

Det siste er for meg mer enn et bilde. Den religionskritikk som Marx gjennomfører med Feuerbach som utgangspunkt, er konstituerende for hele hans samfunnsanalyse. Dersom man forkaster den som utilstrekkelig eller uvesentlig, vil man uvegerlig også fremmane en fundamental tvil om gyldigheten av den marxistiske standardanalyse av andre former for fremmedgjørelse. Hvis man som f. eks. den franske Marx-forskeren Calvez hevder at det religiøse fenomen hører til de «konstituerende bestemmelser av den menneskelige og naturlige virkelighet», og dermed forkaster reduksjonen av teologi til antropologi, har man indirekte sagt at også andre fremmedgjørelser

som blir gjenstand for tilsvarende «reduksjoner» i den marxistiske samfunnsanalyse, kan romme noe irreduktibelt, som får selve grunnen under Marx' oppfatning til å revne. Som Calvez selv uttrykker det: «Det er altså umulig å kritisere marxismen på dette punkt, for så å akseptere den lengere frem».

Det kan se ut som om jeg med dette stiller meg på parti med det gammel-marxistiske presteskap, i uforsonlig kamp mot revisjonistene. Jeg vil nødigg bli misforstått dithen. Jeg oppfatter ikke Marx som noen ny åpenbaring, og jeg anser derfor revisjonismen som den eneste anstendige holdning for mennesker som ikke gir avkall på å tenke selvstendig. Men en revisjonisme som vil sette Marx' ateisme i parentes, ender med å sette hele Marxi parentes, dersom den vil være konsekvent. Jeg har forsåvidt ingenting imot at han havner der — for det som er av verdi hos Marx, kan man finne frem til også gjennom parentes-tegnet. Mitt poeng er ganske enkelt dette: Marxisme pluss gudstro er logisk sett like umulig som kristendom uten gudstro.

(Avsluttes i neste nummer)

Treffes
på
207226
eller
289518

Per Brønning

Den nordiske valfart til Lourdes

26. august til 2. september 1976

8 dages flyrejse med fuld pension

Pris: Kastrup/Lourdes tur-retur, hotel MADONNA .. dkr. 1 880,—
Særpris for syge og handicappede på «Accueil N-D» dkr. 1 250,—
Læger, sygeplejersker, samaritter medfølger.

Valfartspræst: Pater G. GOMMANS C.M.
Program og tilmeldelser: VALFARTSKOMITEEN
Barsehøj 25, DK 2900 Hellerup.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLEDAGER		Stille messe	Høy- messe
OSLO: <i>St. Olavs kirke</i>	lörd.: sønd.:	19.00 9.30	— 11.00
Akersveien 5 tlf. 20 72 26 - 20 72 44		19.00	—
<i>St. Hallvard kirke, Fransiskanerne,</i> Enerhauggt. 4, tlf. 67 23 83		8.35	11.00
<i>St. Dominikus kirke, Dominikanerne,</i> Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71		9.00 18.30	11.00 —
<i>Vår Frue Villas kapell, Montebello,</i> Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21		9.00	—
<i>Grefsen kapell, Glads vei 23, tlf. 212355</i>		11.00	9.30
<i>Lunden kloster, Øvre Lunden, tlf. 212587</i>			9.30
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke,</i> Tyholmen, tlf. 22 209		8.00	10.45
BERGEN: <i>St. Paul kirke,</i> Christiesgt. 16, tlf. 21 54 10		9.00	11.00 19.00
DRAMMEN: <i>St. Laurentius kirke,</i> Cappelensgt. 1, tlf. 83 20 19		8.30	10.30
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke,</i> Kongensgt. 9, tlf. 11 438		9.00	11.00
HALDEN: <i>St. Peters kirke,</i> Kristian V's pl. 1, tlf. 81 168		8.00	10.45
HAMAR: <i>St. Torfinns kirke,</i> Torvg. 113, tlf. 23 751		8.30	11.00
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke,</i> Haralds gt. 21, tlf. 23 195			
HØNEFOSS: <i>St. Theresias kirke,</i> Vesterngt. 5, tlf. 22 381		9.00	11.00
KRISTIANSAND S: <i>St. Ansgar kirke,</i> Kirkegt. 3, tlf. 24 255			11.00
LILLEHAMMER: <i>Mariakirken, lörd.:</i> <i>Weidemannsgate 3 A, tlf. 52 550 sønd.:</i>		18.00	10.00
LILLESTRØM: <i>St. Magnuss kirke,</i> Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85		9.00	11.15
MOSS: <i>St. Mikals kapell,</i> Ryggeveien 24, tlf. 41 038		—	
PORSGRUNN: <i>Vår Frue kirke,</i> Sverresgt. 26, tlf. 50 793		8.30	11.00
STABEKK: <i>Maria kirke,</i> Nyveien 17, tlf. 53 77 35 <i>Eikeli kirke.</i>		8.30 19.00	10.45 9.30
STAVANGER: <i>St. Svithuns kirke,</i> Dronningens gt. 8, tlf. 25 534		8.30 9.30	10.45
TØNSBERG: <i>St. Olavs kirke,</i> Sandefjordsgt. 1, tlf. 11 949		9.00	11.00
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke,</i> Prinsensgt. 2a2 Biskopen og prestegården, tlf. 21 214		8.45 19.00	11.00 —
<i>St. Elisabeth hospital, Ila, tlf. 21 670</i>		6.15	—
KRISTIANSUND N: <i>St. Eysteins kirke,</i> Flintegt. 5, tlf. 72 779		8.00	11.00
LEVANGER: <i>St. Torfinns kirke og</i> <i>St. Eysteins sykehjem, Jernbanegt. 29</i>			11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke,</i> Parkveien 23, tlf. 51 467		8.30	11.00
ÅLESUND: <i>Vår Frue kirke,</i> Nørvesund, tlf. 37 558		8.30	11.00
TROMSØ: <i>Vor Frue kirke, Storgt. 94</i> Biskopen og prestegården, tlf. 3604		19.30	11.00
<i>St. Elisabethsøstrene,</i> Mellomvn. 47, tlf. 81 783		8.00	—
BODØ: <i>St. Eysteins kirke,</i> Hernesveien 22, tlf. 81 487		8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Mikal kirke,</i> Salsgt. 52, tlf. 11 447 (1. VII—31. VIII St. Elisabeth Institutt, tlf. 11 392)		19.00 8.00	11.00
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke,</i> Skolegt. 4, tlf. 61 501		8.00	10.30
NARVIK: <i>Kristi Kongekirken,</i> Håreksgt. 82			18.30
SELFORS: <i>Vår Frelsers kirke,</i> Skipper Nilsensgt. 21, tlf. 52 072			11.00

Fra katolsk presse

■ Pave Paul har i alvorlige ord fordømt både de tradisjonallister som krampaktig holder fast ved den tridentinske messe og de som forsøker å eksperimentere med det han kalte «en hjemmegjort liturgi».

Uttalelsene falt under en av de faste onsdags-audiensene i fastetiden. I følge Catholic Herald's referat sa paven bl. a. dette:

«Tiden har kommet for at Guds folk må vise forståelse, intelligens og lydighet. Vi må synge i kor.»

Han talte både mot de som han beskrev som «trasne», de som lengter etter en type av gudstjenesteliv som passet forgagne tider og de «såkalt nyskapende».

«Ingen av disse parter arbeider for å bygge et åndsliv for kommende generasjoner», sa paven.

Like siden det annet Vatikan-konsil som gjennomførte en reform for feiringen av messen, har tradisjonallister blant katolikkene aktivt ivret for at man skulle vende tilbake til den gamle latinske messeformen, mens «progressive krefter» har ønsket å erstatte de offisielle messetekster med «sine hjemmelagede liturgiske feiringer.»

Paven understreket at det kreves enhet i visse ting for å motvirke tendensen hos enkelte troende til å bevege seg bort fra sentrum. Han la til:

«Dette er et historisk øye-

blick hvor det kreves intens bønn.»

■ Den 13. mars meddelte den permanente komité i den franske bispekonferanse at man forbereder en uttalelse i forbindelse med den siste erklæring fra Vatikanet om seksualetikk. Dagen etter, den 14. mars, berørte ifølge The Tablet, kardinal Marty saken i en preken i Notre Dame — katedralen i Paris. Han begynte med å peke på at Evangeliet ikke er nøytralt, hverken når det gjelder politikk eller seksualitet. Den menneskelige seksualitet, skapt av Gud, er i kjærlighetens tjeneste. Den er et sprog mellom to mennesker, et middel til å få fellesskap. Som slik har seksualiteten sine egne normer og må læres.

Men, fortsatte han, hvis det er slik at det seksuelle uttrykk for kjærlighet bare er virkelig meningsfull og moralsk riktig i et gyldig ekteskap, må man samtidig huske på at Evangeliet ikke er et budskap om fordømmelse og misbilligelse. Det er ikke hensikten med det romerske dokument å avvise de som er i en vanskelig situasjon. Om dokumentet selv sa kardinalen blant annet dette:

Dette dokument er ikke skrevet i et sprog som den alminnelige man og kvinne forstår. Det er et avsnitt av moralteologien. Men vi må ikke ta disse ting som unnskyldning for å ignorere eller overse de spørsmål dokumentet stiller:

Skal vi rolig se på at den menneskelige seksualitet trekkes av økonomiske krefter ned i et villniss av umoralsk liberalisme og total uansvarlighet?

En uke senere ga kardinalen et intervju med magasinet Pèlerin hvor han ble stilt følgende spørsmål: «Tror De at det romerske dokument hjelper unge mennesker til å leve med sin seksualitet?» Han svarte:

«De unge er ikke hyklere. Vi må heller ikke være det. Teksten som den foreligger har ikke blitt akseptert av de fleste unge. . . Det er vår oppgave som prester å overføre det som er viktig i dette budskap i et sprog de kan fatte.»

I NESTE NUMMER: Om rustningskappløp

Nordisk konferanse på Mariaholm

Den 3.—5. desember i år vil det bli holdt en ny nordisk socialetisk konferanse, denne gang med Kirkerådet i Norges om ansvarlig. Konferansen vil antagelig finne sted på Mariaholm, og innbydelse er sendt til alle frikirkesamfunn, også til den katolske kirke.

Temaet for årets konferanse blir Likevekt-samfunnet — et realistisk alternativ? forteller Nordiske Ekumeniska Institutet.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT

HVER 14. DAG

KR. 60,— PR. AR

Stinissen: Den indre bønnens vei, kr. 22,—.

Anne de Vries: Barnas Bibel, nytt opplag, kr. 40,—.

Barnas Andaktsbok, nytt opplag, kr. 59,—.

Franciskus av Assisi: 1276—1976, utgaven av franciskanerna i Sverige, kr. 7,—.

The Jerusalem Bible, Standard Edition, kr. 137,50.

The Jerusalem Bible, Popular Edition, kr. 38,—.

Romano Guardini: Vorschule des Betens, kr. 45,50.

H. U. V. Balthasar: Henri De Lubac, Sein organisches Lebenswerk, kr. 38,—.

Fra serien Theologische Meditationen:

K. Rahner: Im heute Glauben, kr. 21,10.

K. Rahner: Glaube als Mut, kr. 21,10.

E. Jüngel: Gott — für den ganzen Menschen, kr. 21,10

Küng: Was ist Firmung, kr. 21,10.

Auer: Utopie Technologie Lebensqualität, kr. 21,10.

ST. OLAV BOKHANDEL A/S

Akersveien 5, Oslo 1, tlf. 20 72 48
Åpent kl. 9—16, lørdager kl. 9—14

MARIAFORENINGEN, OSLO

Søndag 9. mai: RETRETT på Vor Villa, Ullernchausséen 52, fra kl. 10.15—16.30.

Leder: Pater Horvåth S. J.

Kolsåsbanen fra Nationaltheateret kl. 9.10 eller 9.40. Meldes tlf. 20 27 35 innen onsdag 5. mai. Alle interesserte damer er velkomne. Mariaforeningen har møte onsdag 5. mai.

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Dominikus kirke	}	Oslo
Lunden kloster		
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem	}	Oslo
Sta. Katarinahjemmet		
St. Olavs kirke	}	Oslo
Bispegården		
St. Joseph's Institutt	}	Oslo
Vor Frue Hosp. Nerveavd.		
St. Franciskus Kirke	}	Arendal
St. Franciskus Hosp.		
St. Pauls Kirke	}	Bergen
Vår Frue Kirke		
Marias Minde	}	Bergen
St. Franciskussøstrenes Moderhus		
Øyenklinikken	}	Bergen
St. Josephs Hosp., Drammen		
St. Torfinns Klinik, Hamar	}	Hamarfest
St. Elisabeth Inst.		
St. Mikals Kirke	}	Hønefoss
St. Mikals prestegård		
St. Theresia Hosp.	}	Hønefoss
St. Franciskus Hosp.		
St. Magnus Kirke	}	Lillestrøm
St. Magnus presteg.		
St. Elisabeths Hosp.	}	Tromsø
Vår Frue Kirke		
Bispegården	}	Tromsø
St. Olavs Kirke,		
Bispegården	}	Trondheim
St. Olavs Kirke		
St. Olavs Prestegård	}	Tønsberg
St. Olavs Klinik		

Ved bestilling av olje:
Oslo 19 12 00 - Service 19 12 20

Påske- tanker

I siste sognebrev fra St. Hallvard står det bl. a. :

«Påfallende er også at jul — hele den materielle og kommersielle rammen til tross — har bevart noe mer av dens religiøse karakter enn påske. Den «verdslige» feiring av jul kolliderer ikke i samme grad med den kirkelige feiring som den verdslige feiring av påsken gjør. En vel overdådig julaften hjemme behøver som regel ikke å være en hindring for å delta i en julegudstjeneste. I påsken derimot drar folk på landet og til fjells ofte langt bort fra kirken, så langt at deltagelse i gudstjenesten ikke kommer på tale i det hele tatt.

Vi er klar over problemet. Bortsett fra det «sociale press» — det er selvfølgelig å reise til fjells i påsken — er det sikkert en del redelige argumenter som her kan anføres for å dra på påsketur. Den katolske kirke står i våre forhold i en spesielt vanskelig situasjon. Tradisjonen tro legger den stor vekt på kirkegang, ikke minst i høytidene. På den annen side er den med våre trosfeller «spredt for alle vinder» ikke i stand til å yte et minimum av kirkelig service til alle påsketurister.

Det er egentlig ikke noen tilfredsstillende løsning på problemet. Det eneste vi kan påpeke her er noe vi har nevnt før. Flere katolikker prøver å planlegge påskeferien slik at de i allfall får med noe av høytiden: enten Palmesøndag, Skjærtorsdag, Langfredag eller Påskesøndag. Denne innstilling vil vi varmt anbefale. Det er tross alt sentrale sannheter i vår tro som feires i påskeuken: nattverdsfellesskapet, korsets mysterium og oppstandelsens seier. Å miste disse sannheter av syne betyr et alvorlig tap.»

BERGEN	
1/5 Kr. Madsens Bok- og Papirhandel Leppen - Bryggen 5 - Telefon (05) 21 14 82 BERGEN	
HOPSDAL & DAHL A/S Aut. Installatør, TV-, Radio- og Utstyrsforretning TORNØEGARDEN - BERGEN	K. & J. SOLHEIM Kjøtt - Pålegg - Delikatesser Egen Pølsefabrikk Tlf. 99 016 Bergen Solheimgt. 25
ERLING KRAGE A/S PRYD- OG BRUKSKUNST Bergen Telefon central 14 110 Telegramadresse: «Kjell»	
 Eches Takrehandel NYGARDSGT. 19	 VESTA HYGEA MED TANKE PÅ FREMTIDEN

Watkins om selvmord

Av Erik Egeland

Med sin filmcollage «70-årenes folk», sendt i norsk fjernsyn igårkveld, tok Peter Watkins opp selvmordet som individuelt og sosialt tema. Det har vært tabu i nordiske massemedier i alle år, først og fremst av bekymring for psykisk smittespredning.

Innledningsvis kan det i en anmeldelse være grunn til å reise spørsmålet om hvorfor denne vurdering er satt totalt til side i Watkins' tilfelle. Attpåtil sender man hans suggestive og drastiske film i en stille høytid hvor ensomme personer erfaringsvis

er særlig utsatt for selvmordsmotiver. Har man overveiet denne sak, eller tar man chansen på at filmen har en avskrekkende, en forebyggende virkning? Det er risikabelt da en av filmens konklusjoner er den at desperat ensomme og psykisk overbelastede mennesker først får samfunnets oppmerksomhet og effektiv hjelp etter et mislykket selvmord.

Danmarks Radio anmodet Watkins om å lage en studie over selvmordsproblemet i Danmark som deler toppen av statistikken på dette ulykkelige felt med Sverige, Østerrike og et par kommunistiske øst-stater.

Et godt tilbud!

«On The Rocks» glasset
„Portofino“

Laget av tindrende klart glass.
Lekkert i utførelsen og stø i formen.

Et alle tiders all-round glass.
Pris pr. stk. kr. 3,50.

Vi sender over hele landet mot postoppkrav.

Walligani

Stortingsgt. - N. Slottsgt.
Vikaterrassene

Resultatet kan neppe ha vært bare behagelig å svelge sammen med snap-sen og de høye smørbrød. Watkins spjærer gang på gang den blanke velferdshinne i Wonderful Copenhagen hvor alle opptak er gjort.

Det materiale han fremviser, innebærer riktignok ikke noe nytt for dem som har fulgt litt med. Men Watkins (Munchfilmens skaper etc.) er en lidenskapelig filmkunstner — og propagandist. Sammensetningen av hele stoffet har derfor tildels fått en inn-trengende effekt, og stimulerer her og der til innlevelse og ettertanke.

Personlig opplevet jeg igjen u på-litelig-hets-problemet med en Watkins-produksjon. Han utfolder seg i en toff dokumentarisk genre, alt synes opptatt på stedet.

Resultatet frembyr seg som en uforbeholden sannhetsgehalt. Se, her er virkeligheten! Men Watkins manipulerer og man vet ikke hva

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgt. 3 b, Oslo
Telefon 20 40 02 - 20 70 02

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRA

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Privat 55 77 97 - 69 43 72
Tlf. 20 79 06 - 20 79 05

Byggevarer - Beslag - Ovner
Verktøy - Fliser - Linoleum
Tapeter - Farvehandelvarer
Kjøkkenutstyr

THIIS & CO. A S

Haakon VII's gt. 1, Oslo
Sentralbord 41 77 30

Allslags snekkerarbeid utføres
REIDAR MYRVOLD & SØN

Gladsvel 23, Grefsen
Tlf. 21 18 32

som er h a n s tendens og hva som er de usminkete realiteters eget budskap.

Kortfattet og ærlig sier filmen fra om rekonstruksjon av voldsomme begivenheter. Men scenene innbyr til å bli svelget rå.

Det går etpar røde tråder gjennom det kaleidoskopiske verket. Man følger to familier gjennom deres hverdag — en fra velsituert middelstand, og en småborgerlig med knapp økonomi. Vi spiser frokost med dem og intervjuer foreldre og avkom både i fellesskap og i intim ensomhet. Filmen følger dem til jobb og skole og

hjem igjen. Men av rollelisten om ikke annet, fremgår det at personer fra de forskjelligste kanter er instruert til å spille, og efterligne, situasjoner fra virkeligheten.

Man blir betatt av unggipiken Annes stillferdige melankolske uttrykk. Hun synes undertrykket ikke bare av sine moderne, energiske yrkesforeldre, men av en hel anonym kultursituasjon. Men det er altsammen påfunn av Watkins, et sammenlimt resultat av brokker herfra og derfra. Annes foreldre er ikke de to som presenteres og intervjues i falsk ettertanke. Heller ikke er de to andre utvalgte unggipiker døtre av sine filmforeldre.

Dertil kommer Watkins drastiske suggestionsmidler, ikke minst når det gjelder lys- og musikkledsagelse. Både i klipp og musikk etablerer han merkbart spekulative kontraster for å påvirke seerens assosiasjoner og følelser. Men noen steder antar denne art komposisjon en høyere kunstnerisk sannhet midt i den upåklagelige realismen. Den romantisk-nostalgiske brudevals som skyller oljeglatt inn over angst og ulykke med Al Jolson's selvgode røst, har en slik virkning, før Watkins sliter effekten ut ved gjentagelsens mengde.

Et annet eksempel er den meget-sigende motsetning mellom de fattige resignerte sjeler i stuen, og fjernsynets umusikalske løyer og forlorne munterhet. Det er flere slike slående glimt i filmen, av kontrasten mellom beroligende overflate og underliggende sjelelig nød i våre velferds-samfunn. Det er derfor ikke bare effektmakeri men kunstnerisk begrunnet å trekke inn fryktelige bilder av u-landsnød fra den ytre virkelighet. De viser ikke bare hvor bortskjemt og selvopptatt vi er, men avspeiler også den navnløse angst som moderne mennesker i vår tryggede del av verden ofte har like under huden.

Hovedgrepet i filmen gjør den berettiget, selvom to timers bombardement er så langvarig at det antagelig sløver mange som først ble vekket.

Watkins har intet svar på problemene. Men han er på sporet etter mange sykdomssymptomer i vår sivilisasjon, og vil kanskje hjelpe noen av oss til å bli mindre opptatt av materialistiske verdier, og mere av hverandre. Måtte bare ikke filmen hans bli for sterk for utsatte sjeler denne etterpåsken. Det er som kjent ikke bare i fjellet det er rasfare.

(Aftenposten)

I NESTE NUMMER: Kirkejubileum på Enerhaugen

DEN 15. MAI

FILM

Hva er sannhet?

«Hva er sannhet spurte en viss romersk jurist og embetsmann for snart 2 000 år siden, og skaffet seg dermed en udødelig plass i Påskeevangeliet. Uten noen sammenligning ellers er det dette spørsmålet som denne filmen kretser om. På det lokale franske marked vil den sannsynligvis bli oppfattet som et betimelig partsinnlegg i en debatt om fransk rettspleie, hvor spørsmålet er om hvor langt en jury kan gå i skyldfastsettelse når de direkte bevislighetene er spinkle, men juryens faste overbevisning synes stø. For et norsk publikum er dette fjernt, derimot er filmen påtrengende viktig på et annet plan.

En ung gutt står anklaget for voldtekt og drap. Vi — itlskuerne — har ingen tvil om hans skyld, til overmål får vi oppleve selve mordscenen i et par tilbakeblikk. Dommeren — spilt med myndighet av den aldrende Jean Gabin — er heller ikke i tvil, og leder saken med nesten partisk strenghet mot den unge gangsterpiren. Guttens mor — nokså stillestående spilt av Sophia Loren — bruker alle midler for å få ham frikjent, og får til slutt dommerens kone kidnappet for å øve press på ham. Akkurat dette innslaget virker sterkt usannsylik, men la gå med det: dommeren blir mildere i sin behandling av saken.

Ledet dels av personlige motiver og hensyn til konen, dels av en tvil som sniker seg inn angående selve sakførslen heller han mer og mer over til tiltaltes favør. Aktor på sin side er heller ikke borte når det gjelder å bruke mindre fine metoder — mordofferets foreldre er meget innflytelsesrike mennesker, her står prestisje på spill. At piken som ble drept er en forfløyen og fordervet jentunge holdes omhyggelig skjult. Så blir da den unge morderen frikjent — men i mellomtiden er dommerens kone omkommet av mangel på medisiner, og endelig opplever morderens mor at sønnen, istedet for å takke henne for hjelpen, bare ønsker å komme fri fra hennes evige oppsikt og dominans.

Hva er sannheten om disse menneskene? Hvor langt skyldes serien av tragedier nettopp at de fra første

stund forlot sannheten? Hva er barmhjertighet i en slik situasjon? Hvor ligger rettferdigheten?

Det er lett å rette innvendinger mot sannsynligheten i beretningen, men spørsmålet kommer man ikke så lettvindt unna. Av påskens mange mineverdige ord er det Pilatus' spørsmål som er mest direkte plagsomt. Det svaret vi katolikker kjenner er at Sannheten er en person — i hverdagens konkrete situasjoner er det ikke alltid lett å få øye på Ham, og ansvaret for vår egen sannferdighet hviler på oss selv. Denne franske filmen er såvisst ikke ment å skulle være noen oppbyggelig preken — den nøyer seg med å stille spørsmålet, og vise hvilken serie av tragedier som utløses når vi av misforståtte motiver går sannheten for nær.

PER BANG

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarshavende redaktør: Åge Rønning.

Medredaktør: Karin Gullerud-Johansen O.P.

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26.

Redaktøren privat 28 95 18.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo 1.

Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 60 pr. år.
Kr. 30 1/2 år. Utlandet (ikke Skandinavia) kr. 70.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig. - Postgiro 204 648.